

Enligt sändlista

BILDANDE AV NATURRESERVATET GÅRDBY ALVAR

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (SFS 1998:808) att förklara det område som avgränsas med den streckade linjen enligt bifogad karta, bilaga 1, och med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreservat med föreskrifter och skötselplan enligt nedan. Reservatet omfattar 122,2 ha och är beläget i Mörbylånga kommun.

När detta beslut vinner laga kraft upphör Länsstyrelsens beslut om landskapsbildsskydd enligt 19 § naturvårdslagen, äldre lydelsen, att gälla.

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Gårdby alvar
Län:	Kalmar
Kommun:	Mörbylånga
Församling/socken:	Gårdby
Topografisk karta:	4G NO och 4G SO
Ekonomisk karta:	4G 5j och 4G 4j
Naturgeografisk region:	14a Ölands och Gotlands alvarområden
Kulturgeografisk region:	3 Öland och sydöstmåländska slättbygden

Fastigheter:

Gårdby S:4 med ingående fastigheter:

Gårdby 1:4 (3,34%), 2:2 (6,67%), 2:17 (15,74%), 4:19
(20,98%), 4:20 (1,66%), 5:4 (14,07%), 6:4 (3,34%), 6:6
(1,66%), 27:1 (2,75%), 28:1 (4,43%), Torp 14:1 (1,8%),
Ullevi 28:3 (1,66%), Åby 4:4 (21,4%)

Fastighetsägare:

Areal:	122,2 ha
Landareal:	122,2 ha
Förvaltare:	Länsstyrelsen

Syftet med naturreservatet

Syftet med reservatet är att bevara och vårda ett varierat och betespräglat alvar med sin mångfald av livsmiljöer och arter.

De värdefulla livsmiljöerna kalkgräsmarker, nordiskt alvar, gräsmarker på kalkhällar, uppspruckna kalkstenshällar, fuktängar med blåtåtel eller starr samt rikkärr ska bevaras med en skötsel grundad på den traditionella markanvändningen, dvs bete. De typiska växt- och djurarter som är karaktäristiska för området ska ha gynnsam bevarandestatus, liksom de hotade, sällsynta och hänsynskrävande arterna som förekommer i området.

Ändamålet ska tryggas genom att området hålls i en väl avvägd, naturvårdsinriktad beteshävd. Återkommande röjning av buskvegetation och sly ska ske för att bibehålla och i vissa delar återskapa ett glest buskbevuxet alvar. Det kulturpräglade landskapet med en öppen landskapsbild som är karaktäristisk för Stora alvaret, där stenmurar, fornlämningar, m.fl. spår efter äldre brukande är synliga, ska bevaras.

Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i reservatet. Tillgängligheten för allmänheten ska styras så att störningar för flora, fauna eller bruket av markerna undviks.

Skälen för beslutet

Reservatet är ett representativt område för Stora alvarets norra del, där det övergår i Mittlandsskogen. Området har väl bevarad kontinuitet i brukande av markslag och landskapselement. I reservatet, som utgör en betesfälla, ingår alvarmark omgiven av stenmurar. Reservatet genomkorsas av ett vattenflöde från Södra Utmosen som mynnar ut i Östersjön via Åbybäcken. Det finns ett järnåldersgravfält i området.

På det varierade alvaret finns vegetationstyper som alvartorräng, kalkfuktäng, rikkärr, ölandssolvändealvar, fårsvingelalvar samt den mer ovanliga typen karstalvar. Typiska arter som karaktäriserar den naturliga alvarmarken är ölandssolvända, liten sandlilja, backtimjan, såpört, murruta, svartbräken, masklav, sånglärka och enkelbeckasin.

Naturtyper som ingår i EU:s habitatdirektiv är: kalkgräsmarker, nordiskt alvar, gräsmarker på kalkhällar, uppspruckna kalkstenshällar, fuktängar med blåtåtel eller starr samt rikkärr.

I området finns rödlistade arter bl a honungsblomster *Herminium monorchis* (VU), ölandssolvända *Helianthemum oelandicum* (NT), stenmalört *Artemisa rupestris* (NT), alvarglim *Silene uniflora* ssp. *petraea* (NT) och väddnätfjäril *Euphydryas aurinia*(VU).

Objektet är av riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Det ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. I länets naturvårdsprogram har området bedömts ha högsta naturvärde (klass 1). Hela reservatet ingår i EU:s nätverk för skyddad natur, Natura 2000 (Stora alvaret). Reservatet ingår även i världsarvet Södra Ölands odlingslandskap. I området finns en våtmark som är ett klass 1 objekt (04G 4J 12) i våtmarksinventeringen av Öland som utfördes 1993. Reservatet ligger i ett område som är av riksintresse för friluftslivet (Stora Alvarets norra del). Reservatet ligger också delvis inom riksintresse för kulturmiljövården K 11 Kalkstad – Lenstad och gränsar till K 15 Gårdby.

Inom Stora Alvaret behövs särskilda åtgärder för att bevara och vårda natur- och kulturmiljön. För att bibehålla det öppna alvarlandskapet krävs aktiva åtgärder. Området förklaras som naturreservat för att underlätta och garantera restaurering av betesmarkerna och fortsatt skötsel, där betesdrift är ett nödvändigt moment.

Länsstyrelsen finner att förordnande om naturreservat är förenligt med mål, allmänna hänsynsregler och hushållningsbestämmelser enligt 1–4 kap miljöbalken samt med den för området gällande kommunala översiktsplanen.

Länsstyrelsen har genomfört en intresseprövning enligt 7 kap 25 § miljöbalken och finner att det finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat samt att de

föreskrifter som skall gälla för reservatet inte går längre än vad som krävs för att uppnå reservatets syften.

Reservatsföreskrifter

För området skall gälla de föreskrifter enligt 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken vilka anges nedan.

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med reservatet enligt 7 kap. 6 § miljöbalken och som är närmare angivna i fastställd skötselplan.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet

Utöver vad som annars gäller är det förbjudet att:

1. Uppföra byggnad eller anläggning.
2. Anlägga väg, parkeringsplats, campingplats eller uppställningsplats för husvagnar.
3. Uppföra vindkraftverk, mast, antenn eller liknande anordning.
4. Anlägga luft- eller markledning.
5. Anordna upplag annat än tillfälligt för jordbrukets behov.
6. Uppföra stängsel eller annan hägnad annat än för djurhållningens behov.
7. Bedriva täkt av något slag inklusive vattentäkt.
8. Borra, spränga eller gräva för annat ändamål än fäste av stängselstolpar.
9. Schakta, tippa, fylla ut eller omarrondera marken.
10. Plöja, harva eller fräsa.
11. Sprida gödselmedel, jordförbättringsmedel, kalk eller bekämpningsmedel.
12. Plantera eller så träd.
13. Plantera in för trakten främmande växt- eller djurart.
14. Dämma eller invalla.
15. Att utan samråd med länsstyrelsen stödutfodra betesdjur.

Det är utöver vad som annars gäller förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd:

14. Fördjupa befintliga vattenhål.
15. Anlägga led eller spång.

16. Anbringa tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförbar anordning.
17. Upplåta markområdet för tävlings- eller övningsändamål.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken markägare och innehavare av särskild rätt till fastigheterna tåla sådant intrång i området som:

1. Utmärkning av och information om reservatet.
2. Gallring, röjning, avverkning, betesdrift, uppsättning och underhåll av stängsel eller annan skötselåtgärd i syfte att bevara och utveckla natur- och kulturmiljön och den biologiska mångfalden enligt till beslutet hörande skötselplan.
3. Utförande och underhåll av vandringsleder, rastplatser, informationstavlor och andra liknande anläggningar eller anordningar enligt till beslutet hörande skötselplan.
4. Genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

Det är utöver vad som annars gäller förbjudet att:

1. Ställa upp motorfordon, husvagn eller släpvagn.
2. Medföra okopplad hund eller annat lösgående sällskapsdjur.
3. Göra upp eld.
4. Jaga, döda, fånga eller skada vilda däggdjur, grod- och kräldjur eller fåglar, ta bort eller skada ägg eller bon eller på annat sätt medvetet störa djurlivet.
5. Skada eller ta bort växande eller döda träd och buskar.
6. Gräva eller dra upp växter eller växtdelar med rötterna.
7. Skada hägnader.

8. Utan samråd med Länsstyrelsen utföra insamling, undersökning eller forskning.

Föreskrifterna under C gäller inte markägare och innehavare av särskild rätt för de åtgärder som behövs för att tillgodose ändamålet med reservatet och som framgår av fastställd skötselplan för området.

Jakträttsinnehavaren disponerar jakten utan inskränkningar av föreskrifterna under punkterna 2 och 4.

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är b la:

- 7 kap 28a-b §§ Miljöbalken med krav på tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område.
- 1 § Terrängkörningslagen med förbud mot körning i terräng med motordrivnet fordon för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk.

Ärendets beredning

Ärendet har initierats av Länsstyrelsen som ett led i arbetet med att genomföra länets plan för säkerställande av naturvårdsobjekt.

Länsstyrelsen har under 2003-2004 utrett områdets naturvärden, skyddsbehov och avgränsning. Ett förslag till beslut och skötselplan har utarbetats under 2004.

Berörda markägare har informerats via brev och vid möten den 3 mars 2003, den 1 april 2004 och den 7 februari 2005.

Förslaget till beslut och skötselplan har remitterats till markägare och nyttjanderättshavare, myndigheter och föreningar. Mörbylånga kommun har inget att erinra. Ölands botaniska förening ser positivt på bildandet av naturreservatet.

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan. Förvaltare för naturreservatet är Länsstyrelsen.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos Regeringen, miljödepartementet, se bilaga 6.

Kungörelse

Beslutet skall kungöras i länets författningssamling. Föreskrifterna enligt 7 kap 30§ miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen.

Kungörelse ska inom tio dagar från beslutsdatum införas i ortstidning. Delgivning anses ha skett den dag kungörelsen var införd i ortstidning, under förutsättning att kungörelsen var införd inom tio dagar från dagen för detta beslut.

Underskrifter

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Sven Lindgren. Vid den slutliga handläggningen av ärendet har även företrädare för kulturmiljöfunktionen, planfunktionen, lantbruksenheten samt Brita Fahlström deltagit, den sistnämnde föredragande.

Sven Lindgren

Brita Fahlström

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
 - 2.1. Skötselplanekarta
 - 2.2. Vegetationskarta enligt Habitatdirektivets naturtyper
 - 2.3. Karta över fornlämningar
3. Artlista
4. Referenslista
5. Konsekvensutredning
6. Uppllysning om kungörelsedelgivning/Hur man överklagar.

Sändlista

Markägare

Övriga

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

BESLUT

10 (26)

2005-06-08

511-2988-04

BILAGA 2

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET GÅRDBY ALVAR

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med reservatet är att bevara och vårda ett varierat och betespräglat alvar med sin mångfald av livsmiljöer och arter.

De värdefulla livsmiljöerna kalkgräsmarker, nordiskt alvar, gräsmarker på kalkhällar, fuktängar med blåttåtel eller starr samt rikkärr ska bevaras med en skötsel grundad på den traditionella markanvändningen, dvs bete. De typiska växt- och djurarter som är karaktäristiska för området ska ha gynnsam bevarandestatus, liksom de hotade, sällsynta och hänsynskrävande arterna som förekommer i området.

Ändamålet ska tryggas genom att området hålls i en väl avvägd, naturvårdsinriktad beteshävd. Återkommande röjning av buskvegetation och sly ska ske för att bibehålla och i vissa delar återskapa ett glest buskbevuxet alvar. Det kulturpräglade landskapet med en öppen landskapsbild som är karaktäristisk för Stora alvaret, där stenmurar, fornlämningar, m.fl. spår efter äldre brukande är synliga ska bevaras.

Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i reservatet. Områdets tillgänglighet ska främjas genom att enkla stängselövergångar anordnas och informationstavla sätts upp. Tillgängligheten för allmänheten ska styras så att störningar för flora, fauna eller bruket av markerna undviks.

2. Beskrivning av området

2.1 Administrativa data

Namn	Gårdby alvar naturreservat
Objektnummer	2921
Natura 2000 beteckning	SE0330176 (Stora alvaret)

Län	Kalmar
Kommun	Mörbylånga
Totalareal (ha)	122,2
Landareal (ha)	122,2
Areal produktiv skogsmark (ha)	0
Naturtyper, naturvårdsregistrets indelning:	Areal (ha)
Barrskog	0
Alvar	122,2
Övrig mark	0
Naturtyper, art och habitatdirektivets indelning:	Areal (ha)
Gräsmarker på kalkhällar (6110)	6,60
Kalkgräsmarker (6210)	9,00
Nordiskt alvar och prekambrisk kalkhällmarker (6280)	56,92
Fuktängar med blåttåtel eller starr (6410)	47,60
Rikkärr (7230)	0,89
Uppspruckna kalkstenshällmarker (8240)	0,47
Vegetationstyper enligt Nordiska Ministerrådets indelning (ViN):	Areal (ha)
Kortskottsvegetation i kalkrika sjöar 6.4.2.1	4,22
Fårsvingelalvar-typ 5.3.2.2	43,91
Fårsvingelalvar-typ, ölandssolvända-alvar-typ 5.3.2.2a	19,69
Hällmarksalvar-typ, karstalvar-variant 5.3.2.1b	1,28
Örtrik ängshavregräsmark-typ, alvar variant 5.4.1.7b	4,71
Örtrik fuktig gräsmark på kalk, älväxing-variant 5.4.4.2a	3,85
Örtrik fuktig gräsmark på kalk, tok-variant 5.4.4.2b	41,24
Övriga (en- och tokbuskmarker)	3,3

2.2 Naturvetenskapliga bevarandevärden

Reservatet ligger i Gårdby socken i nordöstra delen av Stora alvaret. Reservatet är 122,2 ha stort och består av en samfällad alvarmark som tillhör byarna i Gårdbysocken. Beggrunden består av ortoceratitkalksten (Segerstadskalksten)

från Mellan-ordovicium. I sydöstra delen finns det ett par mindre karstområden med öppna sprickor. I några av sprickorna syns tydliga spår efter snäckbete (hällsnäcka och klippspolsnäcka). På de tunnaste vitttringsjordarna syns ofta stenringar, även kallade frostopolygoner, som bildas genom upprepad frysning och tjällossning.

Reservatet består till största delen av öppna grusalvar och fuktängar. Ölandssolvändealvaren är generellt helt öppna och domineras, förutom av ölandssolvända, av backtimjan, såpört, stenmalört, fältmalört, vildmorot, alvarglim och gulsporre. Här finns också lavar som masklav och snölav. Fårsvingelalvaren är mer artfattiga och här dominerar gräsen fårsvingel, krypven, storven och bågsvingel. Mellan grästuvorna kan man finna arter som blåfibblor, ögontröst, brunört och knutnarv. Där jordarna är som tunnast växer bl a vit fetknopp, luddlosta, alvarfibbla, alvargräslök och knölgröe.

Inom reservatet finns även låga moränryggar med torrängsvegetation. Karakteristiska arter för denna vegetationstyp är ängshavre, solvända, vildlin, gulmåra, liten blåklocka, stor fetknopp, fältvedel, lundtrav, flentimotej, jordtistel och gråfibbla.

En tillfällig bäck som avvattnar Södra Utmossen rinner genom området. Bäckens vegetationstäckt, och krypven, lökgamader, agnsäv och hundstarr samdominerar. Andra arter är kabbeleka, vattenmåra och smalfräken. I bottenskiktet växer näckmossa *Fontinalis antipyretica* i mitten och stor skedmossa *Calliergon giganteum* längs kanterna.

Där flödena rinner direkt på berget växer rikligt med korvgulmossa *Pseudocalliergon turgescens*. Längs bäcken finns alltifrån helt öppna fuktängar till mer eller mindre täta fuktängar som vuxit igen med ölandstok. Exempel på arter som växer i fuktängarna är hirsstarr, brudsporre, vaxnycklar, honungsblomster, flugblomster, majviva, ängsvädd, älvväxing och ältranunkel. I ett område med tät berggrund samlas vatten och bildar en våtmark. Våtmarken består av en mosaik av kalkfuktängar med älvväxing och blåtåtel i smala stråk mellan vätar som är bevuxna med hirsstarr och agnsäv eller kala med kalkbleke, samt rikkärr med ett bottenskikt av korvskorpionmossa *Scorpidium scorpioides*. I våtmarksområdet finns nästan inga högre träd eller buskar.

2.3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Reservatet är en samfälld betesmark som delas av byarna i Gårdby socken, och ligger på Stora alvaret. Människan och hennes betesdjur har präglat det Öländska landskapet de senaste 5000 åren. Detta gäller inte minst Stora alvaret som alltsedan stenåldern använts som betesmark för människans boskap.

I området runt reservatet finns många fornlämningar som belyser denna kontinuitet i bebyggelse- och markanvändning. Till de äldsta synliga spåren hör flera gravar, från brons-/järnålder, med ett gravfält som ligger i reservatets nordvästra hörn. Gravarna är lokaliserade till moränryggar och kullar. Under äldre järnålder antas alvaret ha nyttjats hårt för bete, vedtäkt och slåtter vilket resulterade i ett betespräglat landskap, mer eller mindre utan träd och buskar.

Efter järnåldern växlar alvarets utnyttjande med den varierande graden av befolkning av alvarbyarna. Under epoker då befolkningen minskade kom de delar av alvaret med tjockare jordar att växa igen. När befolkningen åter ökade t ex under vikingatiden och medeltiden, (under slutet av 1600-talet anlades en by vid Drörsstorp) blev alvaret mer öppet igen.

De tunna alvarjordarna (t ex grus- och hållmarksalvar) hade dock förblivit öppna, även utan bete, ända sedan inlandsisen drog sig tillbaka för ca 12 000 år sedan.

Radbyn och indelningen i inägor och utmark, tillkom på medeltiden. Det äldsta skriftliga belägget för Gårdby är från 1381 då Gorby sokn finns omnämnt i handlingar. Ända sedan medeltiden har socknen sett likadan ut med byarna Gårdby, Torp, Ullevi, Övra Ålebäck och delar av Nedra Ålebäck, som delas med Sandby socken. Under 1540-talet bestod Gårdby av 9 hemman, varav 5 skattehemman, två klosterhemman, ett kyrkohemman och ett frälseägt hemman. Ullevi bestod av 8 hemman, varav 5 skattehemman, ett klosterhemman och två frälseägda hemman. Torp (Ullvistorp 1530, Oluestorp 1539) bestod av två skattehemman. Övra Ålebäck bestod av 7 hemman, varav ett skattehemman, tre klosterhemman, två kyrkohemman och ett frälseägt hemman. Vid den här tiden och fram till den s k utmarksdelningen fanns inga gränser i utmarken och den brukades gemensamt av byar och gårdar.

Från ca 1569 fram till 1801 var hela Öland kunglig jaktpark (djurgårdsinrättningen). Detta innebar bl a att all jakt och vedtäkt var förbjuden, men troligen var det tillåtet att samla buskar och ris på alvaret. 1811–1819 fördelades alvaret och andra utmarker mellan socknar och byar, den s k utmarksdelningen.

Allmänt kan sägas att på 1800-talet utnyttjades alvaret hårdare än någonsin. Befolkningen på södra Öland var alltför stor och allt togs till vara. Mot slutet av århundradet flyttade en stor del av befolkningen från landsbygden till städerna och många utvandrade till Amerika. Många alvarbyar lades öde (Drörsstorp övergavs i slutet på 1800-talet), alvarhorvor lades för fäot och igenväxningen tog fart på nytt. Enligt jordbruksräkningen 1865, framgår att det i Gårdby socken detta år fanns 145 hästar (> 3 år), 15 unghästar och föl, 191 oxar, 7 tjurar, 215 kor, 349 ungnöt och kalvar samt 225 får och lamm. År 1921 redovisas 127 hästar (> 3 år), 50 unghästar och föl, 16 oxar, 1tjur, 301 kor, 209 ungnöt och kalvar samt 146 får och lamm. Detta kan jämföras med motsvarande siffror från 1995; 419 kor varav 4 dikor, 314 kvigor och stutar, 447 kalvar (< 1 år) samt 43 får och lamm.

2.4 Kulturhistoriska bevarandevärden

Gårdby naturreservat ligger helt inom världsarvet Södra Ölands odlingslandskap. Utmarkerna, i detta fall alvarmark, är en betydelsefull del i byns traditionella nyttjande av markerna med uppdelning i inägor (åker och äng) och utmark (för bland annat bete och vedtäkt). Tack vare att även utmarkerna fortfarande hävdas på traditionellt sätt bevaras viktiga historiska, rumsliga strukturer. Reservatet

belyser väl den långa och kontinuerliga hävd som präglat Ölands Stora alvar inklusive det samfällda ägandet och brukandet och som varit ett av motiven för världsarvets tillkomst. Den rika hävdgynnade floran är i sig ett betydelsefullt kulturarv, som visar på hur den långvariga beteshävdens präglat området. Här finns också lämningar från de tider då herdar följde betesdjuren på alvaret. De byggde enkla läskydd av kalksten så kallade vaktarkojor .

Reservatet ligger också delvis inom riksintresse för kulturmiljövården K 11 Kalkstad – Lenstad och gränsar till K14 Gårdby.

Inom reservatet finns ett mindre gravfält med sex fornlämningar (Raä nr 40 Gårdby sn). Gravarna utgörs av runda och rektangulära stensättningar samt två resta stenar och är troligtvis från järnålder. Tvärs över gravfältet går en stenmur som utgör gränsen till Torslunda socken.

Inom reservatet finns ett par mindre kalkstenbrott som belyser ett annat resursnyttjande av området. När djurgårdsinrättningen upphörde vid början av 1800-talet kom alvarmarkerna genom olika skiftesreformer att delas upp mellan de olika byarna. Därmed uppstod ett behov av att bygga hägnader av mer bestående karaktär, inte bara med syfte att vara stängsel för betesdjuren, utan även för att tydligt markera gränser mellan byar, gårdar och deras marker. Mot denna bakgrund bör man antagligen se de många och ofta ganska små kalkstensbrotten ute på de öppna alvarmarkerna. Som en följd av skiftena fick vi de raka och ibland milslånga stenmurar som idag utgör ett karaktärsdrag för de öländska alvarmarkerna. Reservatets begränsning markeras också till största delen av raka och regelbundna kalkstensmurar. Muren i den västra kanten är en del av Mittmuren; den ca 3,5 mil långa stenmur som skär tvärs genom Stora Alvaret och utgör skiljegräns mellan byarna på den östra och den västra sidan.

2.5 Intressen för friluftslivet

Reservatet utgör den nordligaste delen av Stora Alvaret och gränsar till Mittlandsskogen. Det ansluter till Drösstorps naturvårdsområde, där Ölandsleden passerar. Parkering i anslutning till Stora Alvaret finns i Skarpa-Alby. Området kan även nås om man vandrar från Lenstad eller från Gårdbyvägen på den gamla järnvägsbanken och brukningsvägar. Reservatet är varierat med olika tjocka jordlager och fuktighetsgradienter vilket också återspeglas i markernas skiftande och artrika växtsamhällen. För att underlätta för besökare kommer enkla stängselövergångar anordnas och informationstavla sättas upp vid parkeringen i Skarpa Alby och eventuellt i reservatets nord-östra hörn vid grinden.

3. Generella råd och riktlinjer

3.1 Bete

Alvarmarkerna ska hävdas årligen genom bete. Alvartorrängarna ska vid betessäsongens slut vara väl avbetade och kalkfuktängarna ska vara tydligt betespåverkade. Sambete med nötkreatur och får eller hästar ger mycket goda förutsättningar för att få en jämn avbetning av framförallt tok och lövsly. Generellt är riktlinjerna för alvarbete en djurenhet ("d.e.", motsvarar ett vuxet djur av mjölkras) per 6–10 hektar.

Djuren får ej stödutfodras i området under normala förhållanden. Om behov av stödutfodring finns ska samråd göras med Länsstyrelsen.

Reservatet betas ihop med Drösstorps naturvårdsområde, sedan 2003.

3.2 Restaurering av alvarmarker

Vid restaurering bör man prioritera de minst igenväxta delarna där det fortfarande finns grässvål/örtflora mellan buskar och träd. Vid större restaureringsåtgärder är ett ökat bete nödvändigt. Om det råder brist på djur bör restaurering inte ske. Inga restaureringsåtgärder bör utföras under fåglarnas häckningstid, d v s mitten av april – juli.

Föryngringsplantor av löv- och barrträd bör alltid röjas bort och endast enstaka träd eller trädgrupper bör sparas. De enstaka träd som sparas bör vara gamla och/eller ha en utpräglad alvarkaraktär som t ex vindpinade tallar och rotslående s.k. kryppgranar. Boträd ska alltid sparas. Grupper med träd kan lämnas som skydd för betesdjuren i områdets norra och västra del, där det blir en naturlig övergång till Mittlandsskogen.

I samband med röjning ska röjningsavfallet tas om hand. Om det är möjligt att forsla bort avfallet utan att det uppstår körskadorna ska detta ske i första hand. I annat fall ska det samlas ihop och brännas på platsen, t ex på röjda områden som saknar grässvål. Bränning får inte ske så att fornlämningar, stenmurar eller berghällar skadas och bör utföras på vårvintern eller senhösten under kontrollerade former.

I karstområdena får endast manuellröjning göras och bränning av röjningsavfallet ske med varsamhet så att kalkstenhällarna inte skadas.

Bränning som en del av restaureringsarbetet bör endast ske i enstaka fall i fuktiga marker med täta tokbestånd. Vid bränning sker ofta en kraftig gödslingseffekt och oönskade arter som tistlar och backskafting kan få en stor spridning. De bestånd som ska brännas ska vara väl avgränsade och väderlek och årstid ska vara lämplig (svag vind, helst vårvinter). Brandmyndigheten ska alltid informeras i samband med bränning. De avbrända buskar och träd som blir kvar efter bränning ska röjas

bort så snart som möjligt och området ska betas samma säsong. Bränning får inte ske av större områden än man har möjlighet att röja och beta direkt efteråt.

3.3 Transporter

Motorfordon inom naturreservatet får endast användas i det fall det är nödvändigt för djurhållningen eller övrig skötsel av markerna. Hällmarker och grusalvar med mossor och lavar är mycket känsliga områden och ska i möjligaste mån undvikas för transporter. Transporterna ska i största möjliga mån ske på frusen mark.

3.4 Stenmurar

Befintliga stenmurar ska så långt det är möjligt användas som hägnader. Om murarna inte räcker till bör de kompletteras med t ex elhägn som anläggs över eller så nära muren som möjligt, så att ingen obetad zon uppstår. Kompletterande stängsel bör planeras så att det håller djuren hägnade från båda håll för att undvika dubbla hägn. Träd- och buskvegetation som hotar att rasera en mur ska tas bort.

3.5 Fornlämningar

Fornlämningar bör som regel röjas fria från träd och buskar, dels för att göra dem synliga men också för att de tar skada av vegetationen. Om maskiner används vid röjning är det viktigt att tänka på att inte köra på eller i direkt anslutning till fornlämningen. Man ska aldrig rycka eller dra upp buskar och träd med rötterna i en fornlämning. Stubbarna ska vid röjning göras så låga som möjligt. Ris och annat avfall får inte eldas på eller i anslutning till fornlämning. Det är i lag förbjudet att ta bort, gräva ut, täcka över eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

3.6 Flora- och faunavård

Väddnätfjärilen har en av sina sydligaste lokaler på Öland i området och föryngrade sig här vid inventeringen 2002. Under 2004 sågs inga fjärilar på lokalen, men hänsyn ska tas i enlighet med det åtgärdsprogram som är under framtagande för arten. Ingen särskild hänsyn utöver reservatsbeslutets föreskrifter behöver tas för de övriga rödlistade arterna i nuläget, förutsatt att markanvändningen även i framtiden förblir bete.

4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är ett skötselområde som är indelat i tre delområden. Avgränsningen av delområden framgår av bifogad skötselplanekarta, bilaga 2.1.

Bevarandemålen för reservatet finns samlade under rubriken 4.5.

4.1 Skötselområde 1 (122,2 ha)

Delområde 1:1 (68,2 ha)

Beskrivning:

Området är den norra och östra delen av betesfållan, som domineras av alvarjordar och kalkgräsmarker. Området genomkorsas av en tillfällig bäck. I delområdet finns flera mindre kalkstensbrott som belyser tidigare behov av kalksten till hägnader.

I norr går gränsen mellan Stora alvaret och Mittlandet och i öster finns ett litet område med djupare jord. Det var tidigare kraftigt igenvuxet, men stora röjningar har gjorts under vintern 2003, och buskskiktet är nu relativt glest. Grupper av buskar och träd bildar en mjuk övergång till Mittlandsskogen och bör sparas. I det nordvästra hörnet finns ett litet gravfält som korsas av stenmuren mot Lenstad. På gravfältet växer en apel och två oxlar. Från nordvästra hörnet och öster ut tvärs genom området, består reservatet till största delen av ett öppet grusalvar med omväxlande solvändealvar och fårsvingelalvar. Här växer förutom ölandssolvända och fårsvingel, t.ex. liten sandlilja, bergsskrabba, backtimjan, spåtistel och vildlin. I den södra delen finns några mindre områden med karstalvar, med öppna springor mellan kalkstensflisorna. I dag är de bevuxna med en hel del enbuskar. I kanten av karstsprickorna tydliga spår efter snäckbete. Det är hållsnäcka och klippspolsnäcka som lever i sprickorna och betar av lavarna på kalkstenen. I sprickorna växer bland annat oxel, tok, slån, murruta, fältmalört, getrams och svartbräken.

Det finns ett par låga moränryggar med torrängsflora. På höjdryggen växer arter som ängshavre och solvända. Delar av höjdryggarna har varit kraftigt igenvuxna med enbuskar, och har röjts det senaste året. I området finns en av de sydligaste förekomsterna av vädtnätfjäril på Öland. Det är av intresse för arten att området inte öppnas upp helt, utan att buskridåer ut med vattenflödet och på torryggarna ger lä.

Skötselåtgärder

- Årligt bete för att bevara ett öppet betespräglat alvar utan buskar och träd av igenväxningskaraktär.

- Underhållsröjning vid behov, spara grupper med träd och buskar i norra delen av området. Eftersträva en variation av arter i träd och buskskiktet (hassel, ask, oxel, tall, nypon etc).
- Underhållsröjning av sly kring gravfältet vid behov. Träden tas bort om de riskerar att skada gravarna.
- Karstområdet får endast röjas manuellt, röjning av buskar för att öka solinstrålningen behövs i delar av karstområdet.

Delområde 1:2 (9,44 ha) Bäck och flödena i väster

Beskrivning:

En bäck som avvattnar Södra Utmossen rinner genom området. Det finns även fler tillfälliga flöden norr om bäcken. Bäckens vegetationstäckta, och krypven, lökgamader, agnsäv och hundstarr samdominerar. Andra arter är kabbleka, vattenmåra och smalfräken. I bottenstiktet växer näckmossa *Fontinalis antipyretica* i mitten och stor skedmossa *Calliergon giganteum* längs kanterna. En källa är fördjupad och är en viktig drickplats för betesdjuren. Längs bäcken och övriga flöden finns alltifrån helt öppna fuktängar till mer eller mindre täta fuktängar som vuxit igen med ölandstok. Unga björkar och tallar har koloniserat delar av området. Här finns ett röjningsbehov för att gynna framför allt orkideér i kalkfuktängen. Busktäckningen på kalkfuktängarna ska inte vara mer än 50%.

Skötselåtgärder:

- Årligt bete för att bevara kalkfuktängarna.
- Röjning av träd såsom björk och tall som etablerat sig i området.
- Röjning av tokbuskar på kalkfuktängarna längs bäcken.
- Underhållsröjning vid behov.

Delområde 1:3 (44,52 ha) Våtmark

Beskrivning:

Området är ett öppet, variationsrikt exempel på vidsträckta våtar och fuktängar. Efter regn och under hela vinterhalvåret är hela området översvämmat och vegetationstyper som annars är vanliga i kanten av alvarsjöar täcker stora ytor. Mellan våtarna förekommer lågvuxna fuktängar med blåttåtel och hirsstarr och där det är ännu torrare växer älvväxing och tok. På vissa ställen har tallplantor och björk kommit upp bland token liksom ett par små björkdungar.

- Årligt bete för att bevara ett öppet betespräglat alvar utan buskar och träd av igenväxningskaraktär.
- Rökning av alla träd och björksly i området för att bevara den helt öppna våtmarken.

4.5 Bevarandemål för naturreservatet Gårdby alvar

Bevarandemål för prioriterade naturtyper

Det övergripande målet är att bevara och skapa förutsättningar för den mosaik av vegetationstyper som är kännetecknande för välhävdade öländska alvarmarker.

Det innebär att:

- ▶ Utbredningen av naturtypen gräsmarker på kalkhällar (6110) ska vara minst 5 ha.
- ▶ Utbredningen av naturtypen kalkgräsmarker (6210) ska vara minst 7 ha.
- ▶ Utbredningen av naturtypen nordiskt alvar (6280) ska vara minst 50 ha.
- ▶ Utbredningen av naturtypen fuktängar med blååtel eller starr (6410) ska vara minst 45 ha.
- ▶ Utbredningen av naturtypen uppspruckna kalkstenshällar (8240) ska vara bibehållet 0,47 ha.

Bevarandemål för prioriterade arter

Det övergripande målet är att skapa gynnsam bevarandestatus för arter som är representativa för växt- och djursamhällen i öländska alvarmarker. Det innebär att:

- ▶ Rödlistade växter som ölandssolvända, stenmalört och honungsblomster ska bevaras i förnyande populationer.
- ▶ Vädnätfjärilen ska förnya sig i området.

5. Friluftsliv och turism

Det övergripande målet för friluftslivet är att området ska kunna utnyttjas för rekreation och natur- och kulturupplevelser i den mån detta inte strider mot de biologiska bevarandevärdena. Utgångspunkten är att området ska kunna utnyttjas utifrån de naturgivna förutsättningarna.

Informationstavla ska sättas upp i anslutning till parkeringsplatsen i Skarpa Alby, och eventuellt vid grinden i reservatets nordöstra hörn.

Enkla stängselövergångar i form av stöttor ska sättas ut för att göra området lättillgängligt för besökare.

6. Tillsyn, dokumentation och uppföljning

6.1 Dokumentation av skötselåtgärder

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera var och när åtgärder utförts, vem som utfört åtgärderna, kostnad samt finansiering.

Betetrycket i området ska dokumenteras årligen. Denna uppföljning sker i samarbete med brukarna, genom att länsstyrelsen skickar ut blanketter till berörda brukare. Brukaren rapporterar då bl a djurslag, djurantal och vilken period området betats.

6.2 Biologisk dokumentation och inventeringar

Länsstyrelsen ansvarar för att biologisk dokumentation och inventeringar utförs.

6.3 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemålen sker.

Uppföljning ska ske i reservatet bl a avseende:

- Vegetationstypernas artsammansättning och utbredning
- Täckningen av buskar och träd ska följas

Metodik och frekvens för uppföljningen ska ske i enlighet med den uppföljningsplan som ska tas fram för länets skyddade områden.

7. Kostnader och finansiering

Markägaren/brukaren svarar för kostnader i samband med betesdrift, underhåll av stängsel och uttransport av gagnvirke. Brukare som erhåller miljöstöd står för röjning av områden som ingår i alvarplanens röjningsbeting, underhållsröjning liksom övriga åtaganden som ingår i miljöstödsbeslutet.

Gallring, röjning och övrig skötsel av träd- och buskskikt, delar av kostnaden för stängsel, uppförande och underhåll av anordningar för friluftslivet, framställning och utplacering av informationsskyltar, utmärkning av reservatets gräns, tillsyn och uppföljning bekostas av staten via vårdanslag eller särskilda projektmedel för förvaltning och restaurering så länge inte annan ersättning utgår för detta (jmf. ovan). Gagnvirke vid avverkningar tillfaller markägaren.

8. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Vem	Prioritet	Finans
Betesdrift	Årligen	Hela reservatet	Brukaren	1	Miljöstöd
Avverkning av träd	2005	Våtmarken	Lst	1	Vårdanslag, projektmedel
Röjning av buskar	Etapptvis	Gräsmarker och alvar	Lst, brukare som har röjbeting i alvarplan	1	Vårdanslag, projektmedel, miljöstöd
Underhållsröjning	Regelbundet	Gräsmarker och alvar	Brukare som erhåller miljöstöd	2	Miljöstöd
Gränsmarkering	Senast 2007	Reservatsgräns	Lst	2	Naturvårdsverket
Informations-tavlor	Senast 2007	Se punkt 5	Lst	2	Projektmedel
Uppföljning av skötselåtgärder	Årligen	Hela reservatet	Lst	1	Vårdanslag, projektmedel
Uppföljning av bevarandemål	Regelbundet enl. skötselplan och uppföljningsplan för länet	Berörda naturtyper och arter	Lst	1	Vårdanslag, projektmedel

Prioritet 1 är högsta prioritet.

Bilaga 2.1 Skötselplanekarta

Bilaga 2.2 Vegetationskarta enligt Habitatdirektivets naturtyper

Bilaga 2.3 Karta över fornlämningar

BILAGA 3

REFERENSLISTA

- Axelsson, R, Janzon, K. och Rahmqvist, S. 1996. Det medeltida Sverige. 4:3
Öland. Riksantikvarieämbetet.
- Carlsson, D. 1987. Regionindelning av det agrara kulturlandskapet i Sverige. Ur:
Natur- og kulturlandskapet i arealplanläggningen. I. Regionindelning av
landskap. Nordiska Ministerrådet Miljörapport 1987:3.
- Cederberg, B. och Löfroth, M. (red.). 2000. Svenska djur och växter i det
europeiska nätverket Natura 2000. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Forslund, M. (red.) 2001. Natur och kultur på Öland. Länsstyrelsen Kalmar län.
- Hylander, K. 1994. Våtmarksinventering av Öland 1993. Länsstyrelsen i Kalmar
län. Meddelanden 1994:3.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 1989. Naturvårdens riksintressen. Öland.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. Kulturmiljövårdens riksintressen, Mörbylånga
kommun. Meddelande 1997:32.
- Löfroth, M. 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000.
Naturvårdsverket.
- Naturvårdsverket, 1997. Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.
- Påhlsson, L. (red.) 1998. Vegetationstyper i Norden, 3 uppl. TemaNord 1998:510.
Nordiska Ministerrådet.
- Påhlsson, L. (red.). 1999. Markanvändningsformer och vegetationstyper i
nordiska odlingslandskap. TemaNord 1999:555. Nordiska Ministerrådet.
- Riksantikvarieämbetets (RAÄ) fornminnesregister
SCB utdrag ur Lantbruksregistret, Kalmar län

BILAGA 4**ARTLISTA**

Förteckning över känd förekomst av rödlistade arter samt vissa andra intressanta arter inom naturreservatet Gårdby alvar.

Rödlistekategorier enligt den nationella rödlistan fastställd av Naturvårdsverket 2000. Rödlistekategori: EX = utdöd (extinct), RE = försvunnen (regionally extinct), CR = akut hotad (critically endangered), EN = starkt hotad (endangered), VU = sårbar (vulnerable), NT = missgynnad (near threatened), DD = kunskapsbrist (data deficient).

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödliste- kategori	Signalarts- värde
Kärlväxter			
<i>Artemisa rupestris</i>	stenmalört	NT	
<i>Helianthemum oelandicum</i>	ölandssolvända	NT	
<i>Herminium monorchis</i>	honungsblomster	VU	
<i>Silene uniflora</i> ssp. <i>petraea</i>	alvarglim	NT	
Djur			
<i>Euphydryas aurinia</i>	Väddnätfjäril	VU	

BILAGA 5

KONSEKVENsutREDNING

Konsekvensutredning enligt 27 § verksförordningen (1995:1322) av förslag till föreskrifter för naturreservatet Gårdby alvar

Bakgrund

Länsstyrelsen avser att besluta om att bilda naturreservatet Gårdby alvar. Enligt 27 § verksförordningen skall Länsstyrelsen göra en konsekvensutredning av de föreskrifter som har karaktären av normföreskrifter, d v s de som riktar sig till allmänheten.

Syftet med föreskrifterna

Föreskrifterna innebär vissa vistelsebestämmelser för allmänheten i området. Syftet är att trygga ändamålet med reservatet så att skador på naturvärdena inte uppstår.

Effekter

Påverkan på allmänhetens friluftsliv bedöms vara mycket begränsad.

Kostnader

De föreslagna föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken bedöms inte medföra några kostnader av betydelse för vare sig allmänheten, markägaren eller kommunen. Kostnaden för skyltning finansieras genom Naturvårdsverkets anslag för skötsel av naturvårdsobjekt.

BILAGA 6

Upplysning om kungörelsedelgivning

Kungörelse ska inom tio dagar från beslutsdatum införas i ortstidning.

Delgivning anses ha skett den dag kungörelsen var införd i ortstidning, under förutsättning att kungörelsen var införd inom tio dagar från dagen för detta beslut.

Hur man överklagar hos regeringen

Om Ni är missnöjd med länsstyrelsens beslut kan Ni överklaga detta hos regeringen. Det gör Ni genom en skrivelse till regeringen, miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet, men Ni ska lämna/skicka skrivelsen till Länsstyrelsen i Kalmar län.

Tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienummer) kommun och fastighetsbeteckning. Redogör för dels varför Ni menar att länsstyrelsens beslut är felaktigt och dels för vilken ändring i beslutet Ni vill ha.

Överklagan måste ske senast tre veckor efter den dag kungörelsen var införd i ortstidning, annars kan Ert överklagande inte prövas. Ni undertecknar skrivelsen och uppger namn, postadress och telefonnummer och sänder den till länsstyrelsen.

Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Ert överklagande, så bör Ni skicka med detta.

Ni kan anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.

Observera att Er skrivelse ska lämnas/skickas till Länsstyrelsen, Malmbrogatan 6, 391 86 Kalmar.

För ytterligare upplysningar kan Ni vända Er till länsstyrelsen.